

TOIMINTAKERTOMUS 2025: PÄÄKIRJASTO JA KIRJASTOAUTO

YLEISKATSAUS

Muhoksella kirjastopalveluita tuottavat Koivu ja tähti -kulttuurikeskuksessa sijaitseva pääkirjasto ja monipalveluauto Poppalooraa. Kirjasto tarjoaa asiakkailleen tasapuolisesti laadukasta, ajanmukaista ja asiantuntevaa kirjasto- ja tietopalvelua, mahdollisuuksia erilaisiin elämyksiin sekä tiedonhallintataitojen ja kansalaisvalmiuksien kehittämiseen. Tärkein perustehtävä liittyy lasten ja nuorten lukutaidon kehittämisen tukemiseen sekä lukemisharrastuksen edistämiseen. Nykyisin myös erilaiset lukemisen edistämiseen ja aineiston markkinointiin liittyvät tapahtumat ovat osa vakiintunutta toimintaa.

Kirjastopalvelut on määritelty kunnallisiksi peruspalveluiksi ja toimintaa ohjaa kirjastolaki. Lain tavoitteena on edistää väestön yhdenvertaisia mahdollisuuksia sivistykseen ja kulttuuriin, edistää tiedon saatavuutta ja käyttöä, lukemiskulttuuria ja monipuolista lukutaitoa, edistää mahdollisuuksia elinikäiseen oppimiseen ja osaamisen kehittämiseen sekä edistää aktiivista kansalaisuutta, demokratiaa ja sananvapautta. Vahvana tukena toiminnassa on alueellinen, valtakunnallinen ja kansainvälinen kirjastoverkko sekä muut yhteistyökumppanit. Monipalveluauto Poppalooraa parantaa kirjastopalveluiden saavutettavuutta kuljettamalla luettavaa ja kuunneltavaa lähemmäs käyttäjiä. Reittiä sovitellaan tarpeen ja kysynnän mukaan.

Muhoksen kirjasto kuuluu Outi-kirjastojen yhteistyöryhmään, johon vuoden 2025 lopussa kuului 16 kuntaa. Kirjastoilla on käytössä yhteinen Koha-kirjastojärjestelmä ja yhteiset käytöissännöt. Kirjastojen johtajista koostuva ohjausryhmä päättää yhteisistä asioista.

Muhoksen kirjaston vakinaiseen henkilökuntaan kuuluu viisi kirjastovirkailijaa, joista yksi työskenteli vuonna 2025 50% työajalla, sekä pedagoginen informaatikko ja kirjastopalvelujohtaja. Kirjastovirkailijoista yhdellä on velvollisuus kuljettaa kirjastoautoa. Lisäksi kirjasto kustantaa osan kulttuurikeskuksessa, yläkoululla ja lukiolla toimivan yhteisen vahtimestarin palkasta.

Kirjasto kerää toiminnastaan jatkuvaa palautetta. Tavoitteena on, että palaute on vähintään 80% myönteistä. Vuoden 2025 palaute oli lähes täysin positiivista. Myönteinen palaute tuli pääasiassa hyvästä ja asiantuntevasta palvelusta, kirjavinkkauksista ja kivoista tapahtumista.

Kirjastopalveluiden ohella kirjasto osallistuu kulttuuripalveluiden tuottamiseen yhteistyössä kunnan kulttuuripalveluiden, liikunta- ja nuorisopalveluiden ja kolmannen sektorin kanssa. Tämä kulttuurifoorumiksi nimetty yhteistyöverkosto on vakiinnuttanut toimintansa vuosina ja järjestänyt yhteistyössä monia isompia kulttuuritapahtumia, joista osa on jo vuosittaista vakiintunutta toimintaa.

Kirjastotiloja uudistettiin vuosina 2023-2024 sekä rakennettiin omatoimikirjasto, Vuosi 2025 oli ensimmäinen kokonainen toimintavuosi uudistetuissa tiloissa. Asiakkaat ovat ottaneet omatoimikirjastopalvelut omikseen ja omatoimiajalla asioi vuonna 2025 hieman vajaa 10 000 asiakasta.

Henkilökunnan kesälomat saatiin järjestettyä siten, että kirjasto oli 11 viikkoa kesä-elokuussa avoinna supistetuin aukioloajoin, eikä muuta toimintaa tai tapahtumia järjestetty tällä ajanjaksolla.

Syksyllä 2024 haettiin Aluehallintovirastolta valtionavustusta ”Kirjat kyydissä kylille – 50 vuotta arkea ja juhlaa” -hankkeeseen, jossa on tarkoitus kehittää kirjastoautopalvelua ja juhlistaa 50-vuotista taivalta sekä lisätä kuntalaisten tietoutta kirjastoautopalvelun käyttömahdollisuudesta. Avustusta saatiin 3300 euroa ja hanke toteutettiin huhti-joulukuussa 2025. Hankkeen puitteissa järjestettiin asiakaskysely kirjastoauton asiakkaille sekä lukukilpailu alakoulujen oppilaille. Elokuussa Taiteiden yössä järjestettiin kahdella kylällä kirjastoautotapahtuma. Marraskuun alussa juhliittiin kirjaston lasten ja nuorten tilassa Mikko Alatalon keikan merkeissä. Marraskuussa järjestettiin myös kirjastoautotapahtuma Päivärinteellä lapsille ja nuorille. Hanke huipentui satuvaalien järjestämiseen Poppaloorassa ja kirjastoauto sai lasten äänestämän oman maskotin.

Lisäksi vuonna 2025 tuli 150 vuotta täyteen siitä, kun Muhokselle perustettiin Suomen ensimmäinen suomenkielinen lastenkirjasto. Tätä saavutusta juhliittiin samana päivänä kirjastoauton vuosipäivän kanssa.

Seuraavaksi suunnitelmassa on kehittää aikuisten lukutaitotyötä. Tähän liittyvään hankkeeseen haettiin AVI:lta valtionavustusta yhdessä Tyrnävän ja Utajärven kuntien kanssa lokakuussa 2025 ja hankkeeseen palkataan hanketyöntekijä kehittämään aikuisten lukutaitotyötä kolmessa kunnassa. Myös uusi aikuisten lukutaitotyöstä vastaava informaattikko rekrytoidaan alkuvuodesta 2026.

Toiminnallinen tulos

Lainaus

Kokonaislainaus nousi edelliseen vuoteen verrattuna n. 33 %. Lasten ja nuorten kaunokirjallisuuden lainausmäärä nousi eniten n. 22 500 niteellä. Tässä näkyy lasten ja nuorten lukemisen edistämistyöhön panostaminen. Myös aikuisten kauno- ja tietokirjallisuuden lainaus nousi merkittävästi ja lasten tietokirjallisuuden lainaus jonkin verran. Myös musiikkiäänitteiden ja DVD-levyjen lainaus nousi hieman. E-kirjojen luku- ja kuuntelukerrat nousivat n. 700 käyttökerralla, kun taas e-lehtien lukeminen vähentyi jonkin verran, johtuen palvelun uudistumisesta. Elokuvapalvelun käyttökerrat laskivat hieman edellisvuodesta.

Kävijät ja lainaajien määrä

Fyysisten käyntien tilastoitu määrä nousi 15,4 %. Verkkokäyntien määrä nousi 6,4 %. Lainajien määrä nousi 260:lla lainaajalla vuodesta 2024, ollen 3482, eli noin 40 % kuntalaisista.

Taulukko 1. Fyysiset ja verkkokäynnit 2022–2025

	2022	2023	2024	2025	Muutos-%
Fyysiset käynnit	53991	70519	69480	80203	15,4
Verkkokäynnit	59403	64900	69457	73933	6,4

Tapahtumat

Tammikuun lopulla järjestettiin lapsille Kauhujen kirjasto –tapahtuma, joka keräsi noin 150 osallistujaa. Lainanpäiviäviikolla järjestettiin tuttuun tapaan poistokirjamyynti. Huhtikuussa oli vuorossa Kirsi Kunnaksen 100 vuotis-juhlan kunniaksi järjestetty Runo-olohuone. Muhoksen kunnan vappu-tapahtuma järjestettiin tänä vuonna kulttuurikeskuksella ja kirjasto oli auki vapunpäivänä, jolloin kirjastossa järjestettiin opastettuja kierroksia uudistettuihin kirjastotiloihin ja pääsi kurkistamaan myös henkilökunnan tiloihin. Toukokuussa osallistuttiin yläkoulun pihalla järjestettyyn liikuntatapahtumaan. Kirjasto osallistui heinäkuussa Muhoksen torilla järjestettyyn Kesän keskiviikko –tori tapahtumaan, jossa oli aiheena runous.

Taiteiden yöhön osallistuttiin sekä elokuun viimeisenä perjantaina, että lauantaina. Perjantaina käytiin kirjastoautolla Laitasaaren seurojentolalla järjestetyssä tapahtumassa ja lauantaina Kylmälänkylällä kyläkauppa Satumaan pihalla oli kirjailijavieras. Syyskuussa osallistuttiin kulttuurikeskuksella järjestettyyn nuorten tapahtumaan. Joka vuotisen 24 tuntia sarjakuvaa tapahtumaan osallistuttiin 20-vuotisen juhluvuoden kunniaksi Koiramies-teemalla. Vanhusten viikolla järjestettiin muistelutuokio, kirjailijavierailu ja webinaareja. Syyslomalla oli kirjastolla hamahelmi-työpaja.

Valtakunnallisella peliviikolla marraskuun alussa järjestettiin jo perinteeksi muodostunut pelipäivä yhteistyössä nuorisopalveluiden ja 4H:n kanssa. Marraskuun 7. päivä juhlistettiin kirjastoauton 50-vuotista taivalta sekä Suomen ensimmäisen suomenkielisen lastenkirjaston perustamista Muhokselle 150 vuotta sitten Mikko Alatalon keikalla ja kakkukahveilla. Marraskuun puolivälin tienoilla käytiin viemässä nuorten tapahtuma kirjastoautolla Päivärinteelle, jossa esiintyi tubettaja-ryhmä Kiimelit. Miesten ilta järjestettiin monen vuoden tauon jälkeen sota-aiheisena kansainvälisenä miestenpäivänä. Eläkeläisille käytiin pitämässä kirjavinkkausta vielä marraskuun loppupuolella.

Kirjastolla on ollut panostusta erityisesti kirjallisuuteen, lukutaitoon ja lukemisen edistämiseen liittyviin tapahtumiin. Kirjasto painottaa lasten ja nuorten kirjastotyötä monin tavoin. Tavoitteiden mukaisesti kirjahankinnoissa on kiinnitetty huomiota ensikirjojen, kuvakirjojen ja juuri lukemaan oppineiden

kirjallisuuteen. Koululaisryhmille kirjasto järjestää mm. kirjastonkäytönopastusta, kirjavinkkausta ja tiedonhaun opetusta. Vuoden aikana kirjavinkkauksesta pääsi nauttimaan yhteensä 529 oppilasta. Tiedonhaun opastusta järjestettiin 226:lle oppilaalle. Lisäksi yhteensä 76 eskarilaiselle järjestettiin tarinatuokio.

Satutuokioita kirjaston lastenosastolla pidettiin säännöllisesti tammikuusta joulukuuhun aina torstaiamuisin loma-aikoja lukuun ottamatta. Myös Poppalooran satutuokiot jatkuivat. Kirjaston järjestämällä satutuokioilla vierailee paljon perhepäivähoidossa olevia lapsia niin pääkirjastolla kuin Poppaloorassakin.

Kirjaston lukupiiri kokoontui yhteensä 9 kertaa. Lankaklubi jatkoi toimintaansa 16 kokoontumisella. Aikuisten atk- ja digiopastus on kirjastossa jatkuvaa toimintaa ja vuonna 2025 digiopastusta annettiin 25 kertaa.

Taloudellinen tulos

Kirjaston talous toteutui kokonaisuutena tavoitteen mukaisesti ja kustannukset pysyivät hyvin raamissa. Kokonaistulos poistoineen oli 90,3% (Taulukko 3). Toimintatuotoissa jäätin 75 %:iin.

Henkilöstökulut

Henkilöstökuluissa säästöä tuli 11,7 %. Kirjasto ei ole palkannut kesätyöntekijöitä, kesälomat saatiin järjestettyä aukioloaikoja ja toimintaa supistamalla. Palkkatuella ei enää pystynyt rekrytoimaan lisähenkilökuntaa, joten euromäärältään suurin säästö muodostui henkilöstökuluista.

Taulukko 3. Tuottojen ja kulujen toteuma 2023. Pääkirjasto ja kirjastoauto

	Toteuma-%
Tuotot	75,4
Kulut	93,2
Henkilöstökulut	88,3
Palveluiden ostot	88,7
Aineet ja tarv.	92,7
Vuokrat	100
Muut	60,2
Tulos	90,3

YHTEISTYÖ MUIDEN SIDOSRYHMIEN KANSSA

Kirjasto tehostaa toimintaansa panostamalla yhteistyöhön, jolloin saadaan asiakkaille monipuolisempaa ja nykyaikaisempaa kirjastopalvelua pienin lisäkustannuksin. Tärkeimmät yhteistyökumppanit ovat toiset Outi-kirjastot. Kirjastotoiminta ja kirjastotoiminnan kehittämistyö tapahtuu yhteistoiminnassa, jolloin käytössä ovat laajemmat tieto- ja henkilöstöresurssit sekä osaaminen. Laadukkaamman palvelun lisäksi kuntien välinen yhteistyö alentaa myös kustannuksia. Esimerkiksi aineiston valintaan kohdistuvaa yhteistyötä tehdään koordinoimalla varatuimman aineiston lisähankintoja yhteistyössä. Yhteistyötä toteutetaan kuljetus- ja maksutoiminnassa, kirjastojärjestelmän kehittämistyössä, koulutuksessa, markkinoinnissa ja soveltuvin osin myös tapahtumatuotannossa. Yhteinen hankintaportaali helpottaa aineiston kustannusvertailua.

Avoimeen lähdekoodiin perustuvan Koha-kirjastojärjestelmän piirissä on huomattava määrä Suomen kirjastoja. Voittoa tuottamaton Koha-Suomi Oy ylläpitää ja kehittää järjestelmää kirjastojen tarpeiden näkökulmasta. Kunnat ovat osakkaina Koha-Suomi Oy:ssä.

Yhteistyö antaa mahdollisuudet myös monipuoliseen tapahtumatuotantoon. Muhoksen kirjasto on osa paikallisten toimijoiden yhteistyö-verkostoa kulttuurifoorumia, jonka kanssa on järjestetty erilaisia tapahtumia. Tärkeimmät yhteistyökumppanit ovat vuonna 2025 olleet yksityisten henkilöiden, koulujen, päiväkotien ja kunnan kulttuuri-, liikunta ja nuorisopalvelujen lisäksi Mannerheimin lastensuojeluliiton Muhoksen yhdistys, Pelastakaa lapset ry, 4H, Muhoksen seurakunta ja Vinkkeli.

KATSAUS TULEVAAN

E-aineistokokoelmaa kasvatetaan lisääntyneen tarpeen ja käytön vuoksi yhteishankintojen kautta. E-kirjaston käyttö on lisääntynyt erityisesti äänikirjojen ja e-kirjojen käytön osalta. Muhos liittyi kansalliseen e-kirjastoon 1.1.2025. Yhteistyötä on tehty myös Pohjoisen e-kirjaston voimin, johon Kainuun ja Pohjois-Pohjanmaan lisäksi kuuluvat myös Lapin kirjastot, koska kansallinen e-kirjasto ei tarjoa kaikkia e-kirjastopalveluja vielä tässä vaiheessa.

Vuonna 2026 kehitetään aikuisten lukutaitotyötä, jota varten on haettu valtionavustusta Lupa- ja valvontavirastolta. Myös uusi aikuisten lukutaitotyöstä vastaava informaatikko aloittaa työskentelynsä alkuvuonna 2026.

Muhoksella 5.3.2026

Anna-Elina Häkkinä

kirjastopalvelujohtaja